

Broj:01-02-1633/16
Sarajevo, 26.10.2016. godine

Na osnovu člana 26. stav 1. tačka 2. i člana 74. stav 1. Statuta Grada Sarajeva („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 34/08 – prečišćeni tekst), Gradsko vijeće Grada Sarajeva, na 43. sjednici održanoj 26.10.2016. godine, usvojilo je

Izvještaj o realizaciji Programa mjera i aktivnosti na unaprjeđenju kvaliteta života stanovnika grada Sarajeva u trećoj životnoj dobi.

PREDSJEDAVALA GRADSKOG VIJEĆA

Suljo Agić

**Izveštaj
o realizaciji Programa mjera i aktivnosti na unaprjeđenju
kvaliteta života stanovnika grada Sarajeva
u trećoj životnoj dobi**

Predlagač: Gradonačelnik
Obrađivač: Gradska služba za lokalno
poslovanje i razvoj grada

Sarajevo, oktobar 2016. godine

Regionalni ured Svjetske zdravstvene organizacije za Evropu pokrenuo je 1987. godine projekat „Zdravi grad” sa ciljem ostvarivanja djelotvornije integracije zdravlja u sve segmente razvoja urbanih cjelina putem jačanja interesa za pozitivni koncept zdravlja.

Zdravlje kao najveće individualno i zajedničko dobro uključuje fizičku, duševnu, socijalnu i okolišnu dimenziju življenja.

Aktivnosti usmjerene na razvoj svijesti i produbljivanje znanja u cilju razumijevanja pitanja zdravlja i kvaliteta života treba da budu sveobuhvatne, prepoznatljive, konzistentne i trajne.

Projektni timovi evropskih zdravih gradova su izrazito aktivno radili na razumijevanju i primjeni koncepta zdravlja u praksi.

Da bi se postiglo djelotvorno integrisanje zdravlja u sve segmente razvitka urbanih cjelina nije dovoljno samo prihvatanje ovog koncepta, nego i aktivno učestvovanje javnosti i svih koji kreiraju politiku i donose odluke.

Program zdravih gradova provodi se u šest regija Svjetske zdravstvene organizacije. S područja evropskih zemalja u ovaj program je kroz različite nacionalne, regionalne ili druge mreže uključeno više od hiljadu gradova, a najnaprednijih 90 gradova je uključeno u članstvo Evropske mreže zdravih gradova.

Uspješni projekti zdravih gradova u Evropi aktivno su radili na izgradnji javne svijesti o sveobuhvatnom konceptu zdravlja.

Zahvaljujući ustrajnom radu na prihvatanju ovog koncepta i aktivnom učestvovanju svih koji kreiraju politiku i donose odluke došlo do promjene odnosa javnosti prema pitanjima od važnosti za opće zdravlje stanovništva.

Osiguranje preduslova za optimalno zdravlje, uz ekonomsku i socijalnu pravičnost, od ključne su važnosti za razvoj urbanih sredina. Djelotvornost akcija za unapređenje zdravlja zavisi o saradnji među institucijama, organizacijama, različitim sektorima i službama, kao i različitim grupama iz svih oblasti života u gradu.

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) je donošenjem dokumenta „Zdravlje za sve u 21. stoljeću“ dala osnovu za razvoj zdravlja i istakla ulogu podsticanja svih vidova direktne saradnje lokalnih zajednica kako bi se ostvarilo djelotvorno integrisanje i međuresorsko djelovanje zajednice u promociji zdravlja kroz stvaranje mogućnosti za prevenciju oboljenja i postizanje optimalnog stanja zdravlja.

Razumijevanje i praktična primjena tog koncepta su usmjereni ka podizanju svijesti o pitanju zdravlja i kvalitete života i praćeni su raznovrsnim, sveobuhvatnim, prepoznatljivim, konzistentnim i trajnim djelovanjem.

Partnerstvo lokalnih zajednica koje rade zajedno da bi promovisale dugoročni razvoj, a u okviru toga i unapređenje kvalitete života starih lica osnovni je motiv za djelovanje mreže Zdravi gradovi Svjetske zdravstvene organizacije (SZO). Zdravlje kao sveobuhvatni pojam koji uključuje fizičku, duševnu, socijalnu i okolišnu dimenziju nije obaveza samo zdravstva, odnosno zdravstvenih institucija.

Za postizanje djelotvornijeg integriranja zdravlja u ukupni razvoj je, uz deklarativno prihvatanje ovog koncepta, neophodno aktivno učestvovanje javnosti u kreiranju politike i odlučivanju. Projekt „Zdravi grad“ afirmiše holističku prirodu zdravlja, ukazujući na međuzavisnost fizičke, duševne, socijalne i duhovne dimenzije zdravlja.

„Zdravi grad“ je dugoročni međunarodni razvojni projekat koji ima za cilj postavljanje zdravlja kao prioriteta djelovanja svih političkih faktora u evropskim gradovima, usvajanje i realizaciju sveobuhvatne lokalne strategije za zdravlje i održivi razvoj zasnovane na principima i dugoročnim ciljevima strategija „Zdravlje za sve za 21. stoljeće“ i „Lokalni dnevni red za 21. stoljeće“.

Održivi razvoj zahtijeva novi pristup u upravljanju zdravstvom, uvođenjem zdravstvenog aspekta u procese donošenja odluka u svim oblastima javnih politika. Razvoj ovog pristupa zahtijeva političko vodstvo, kreiranje i širenje znanja na sve oblasti od značaja za zdravlje stanovništva i pokretanje inicijativa kojima se promovise saradnja između sektora, dodjela sredstava i definisanje obaveza.

Projekat „Sarajevo – zdravi grad – zdravlje za sve u 21. stoljeću“

Nakon inicijative Gradskog vijeća o uključivanju Sarajeva u projekt Svjetske zdravstvene organizacije „Zdravi gradovi – zdravlje za sve u 21. stoljeću“ februara 2000. godine je Gradu Sarajevu, otpočeo sistematski rad na promociji zdravlja.

Grad Sarajevo se priključio ovom projektu početkom 2002. godine.

Pokrenut je niz aktivnosti u smjeru unapređenja zdravlja i kvaliteta života stanovnika. Prije svega, Grad nastoji da se kroz gradske odluke i politike kreiraju novi i podrže postojeći edukativni sadržaji – od prevencije poremećaja u ishrani, različitih oblika ovisnosti, zaustavljanja porasta nezaraznih oboljenja do popularizacije aktivnog životnog stila za sve dobne skupine građana.

Kompleksna situacija u kojoj se nalaze građani u Sarajevu (ali i u cijeloj BiH) – društvena tranzicija, ekonomsko-privredna situacija, visoka stopa nezaposlenosti, rastuće siromaštvo, kriza socijalnih i kulturalnih normi, nedostatak različitih vrsta javnih servisa za pojedine specifične potrebe određenih kategorija, kao i kontekst marginalizacije i neravnomjerne zastupljenosti u hijerarhiji političke i ekonomske moći u društvu, povećava akumuliranje nezdravih stilova života.

Zdravstveno odgovorno ponašanje stanovništva je jedna od značajnih odrednica zdravlja. Ponašanje vezano za zdravlje predstavlja veoma kompleksan krug, koji je uvjetovan osobnim izborom, kao i socijalno – kulturalnim činiocima. Broj i vrsta oboljenja tokom životnog ciklusa, organizacija svakodnevnih aktivnosti te zadovoljavanje životnih potreba uvelike su predodređeni odlukama lokalnih vlasti koje kreiraju okvir za zdravstveno ponašanje.

Grad Sarajevo nastoji stvoriti preduslove za optimum općeg zdravlja, za ekonomsku i socijalnu pravičnost u pristupu zdravlju stanovnika svih gradskih područja te za učestvovanje građana u svim segmentima ovog procesa, što je njihovo pravo i obaveza.

Do sada je zajedničkim naporima relevantnih institucija i organizacija u Sarajevu uspješno završeno pet faza provedbe evropskog projekta „Zdravi grad“.

Usprkos ograničenim mogućnostima, Grad Sarajevo nastoji kreirati nove edukativne sadržaje za zdravstveno odgovorno ponašanje i podržati sve postojeće koji su doveli do poboljšanja nivoa zdravstvene odgovornosti stanovništva – od prevencije poremećaja u ishrani, različitih oblika ovisnosti, preko zaustavljanja porasta nezaraznih oboljenja pa do popularizacije aktivnog životnog stila za sve dobne skupine građana.

Putem projektnih aktivnosti zasnovanih na smjernicama dokumenta „Sarajevo-zdravi grad – zdravlje za sve u 21. stoljeću“ i programa usvojenih od strane Gradskog vijeća, te drugih relevantnih dokumenata realizuje aktivnosti usmjerene ka poboljšanju zdravlja i kvaliteta života određenih grupa stanovnika. Grad Sarajevo je donio niz programa koji su realizovani u kooperaciji sa gradskim općinama i javnim ustanovama.

Svjetska zdravstvena organizacija je dodijelila Gradu Sarajevu diplomu za rezultate ostvarene tokom djelovanja u V fazi Evropske mreže zdravih gradova.

Grad Sarajevo je prvi grad iz našeg regiona koji je zvanično primljen u V fazu mreže zdravih gradova Svjetske zdravstvene organizacije (SZO).

Projekat „Aktivno i zdravo starenje“

Prema Evropskoj politici „Ciljevi zdravlja za sve u 21. stoljeću“ u cilju 5 – „Zdravo starenje do 2020 godine“ osobe starije od 65 godina treba da imaju mogućnost da razviju svoj puni zdravstveni potencijal, te da budu društveno aktivne.

Ovaj cilj definiše da očekivano trajanje života treba biti usmjereno ka smanjenju pojave invaliditeta ili onesposobljenja kod osoba starijih od 65 godina, zatim da broj sposobnih i vitalnih osoba treće životne dobi treba povećati najmanje za 20 %, te da se teži ka 50% uvećanju broj ljudi sa 80 i više godina koji u kućnoj sredini uživaju nivo zdravlja koji im omogućava da zadrže autonomiju, samopoštovanje i mjesto u društvu.

Procenat učešća od 16,37 % osoba preko 65 života u ukupnom stanovništvu (što stanovništvo našeg grada i Kantona Sarajevo svrstava u kategoriju starog stanovništva) zahtjeva pozornost svih relevantnih sektora i institucija na ovom području.

Mada se problemima osoba treće životne dobi, umjesto javnih institucija u oblasti zdravstva kao i pitanjima vezanim za starenje i starost u Gradu Sarajevu ciljano bave dvije socijalno – zdravstvene ustanove u javnom sektoru, malo je interesovanja za redovito i organizovano praćenje i pružanje podrške korisnicima ovakvih programa. Iako problematika iz ove oblasti zahtjeva intersektorski pristup, adekvatno su uključeni samo zdravstveni i socijalni radnici. Naime, veoma često se ukupna problematika vezana za ovo područje prebaci na sektor nadležan za zdravlje i socijalno zbrinjavanje. Ustanova „Dom za stara i druga lica“ u Nahorevu i JU Centar za stara lica u Nedžarićima su primjeri odgovornog i kvalitetnog zbrinjavanja i socijalizacije korisnika ovih institucija. Aktivnosti općina Novo Sarajevo, Centar Sarajevo i Novi grad Sarajevo

Na osnovu iskazane spremnosti Gradske uprave Grada Sarajeva i upućenog pisma podrške od strane Gradonačelnika od aprila 28.04.2009. godine, te uz angažovanje Vlade Kraljevine Holandije, Udruženje PJZ-PPH koje djeluje u oblasti javnog zdravlja, dobilo je iz programa MATRA određena finansijska sredstva za podsticanje jedinica lokalne samouprave za veći obim finansiranja projekata i programa usmjerenih ka razvoju vaninstitucionalne mreže za zbrinjavanje i njegu starijih osoba.

Općina Novo Sarajevo je prihvatila inicijativu da se u dijelovima Grada sa većim procentom učešća stanovništva u trećoj dobi u postojećim prostorima kojima raspolažu lokalne zajednice dio prostora prenamijeni za dnevne centre za stara lica.

Uz podršku Općine Novo Sarajevo i Grada Sarajeva omogućeno je uspostavljanje prvog dnevnog centra za zdravo starenje u općini Novo Sarajevo. Realizacija radova na rekonstrukciji odabranog objekta je završena u prvoj polovini 2011. godine, te je centar

veću funkciji i otvoren za korištenje penzionerima. Centar za zdravo starenje Novo Sarajevo pruža različite vrste zdravstvene i socijalne usluge i skrbi za osobe treće životne dobi koji žive u općini Novo Sarajevo.

Svakog 01. oktobra u godini obilježava se dan starih lica u svijetu. Grad Sarajevo je, u skladu sa tim po prvi put u 2010. godini kroz organizovanje cjelodnevnog izleta za 300 građana u trećoj životnoj dobi na planinu Igman obilježio Međunarodni dan starih osoba. Održavanje ovih izleta preraslo je u neku vrstu tradicije. Gradska uprava je i na ovaj način doprinijela obogaćivanju aktivnosti namijenjenih stanovnicima Sarajeva u trećoj dobi, kao i stvaranju opće društvene atmosfere o odgovornosti za kvalitet života i zdravlje starijih građana.

Projekat „Unapređenje kvaliteta života i zdravlja osoba u trećoj dobi“

Partnerstvo lokalnih zajednica koje rade zajedno da bi promovisale dugoročni razvoj, a u okviru toga i unapređenje kvalitete života starih lica, osnovni je motiv za djelovanje mreže Zdravi gradovi Svjetske zdravstvene organizacije.

Zdravlje kao sveobuhvatni pojam koji uključuje fizičku, duševnu, socijalnu i okolišnu dimenziju nije obaveza samo zdravstva, odnosno zdravstvenih institucija. Za postizanje djelotvornijeg integriranja zdravlja u ukupni razvoj nije dovoljno samo deklarativno prihvatanje ovog koncepta, nego i aktivno učestvovanje javnosti u kreiranju politike i odlučivanju.

Na osnovu potpisanog ugovora između Grada Sarajeva i JP „Olimpijski bazen Otoka“ d.o.o. Sarajevo, u periodu od decembra 2009. do kraja decembra 2014. godine, realizovan je projekat u kome je učestvovalo u prosjeku oko 130 penzionera mjesečno u dobi 65 ± 9 godina. Svi koji su s mjestom prebivališta u jednoj od četiri gradske općine su, nakon odgovarajuće pripreme, uključeni u program fizikalne rehabilitacije po dva puta sedmično, te su redovno dolazili na aqua aerobik i plivanje i to u tri grupe.

Grad Sarajevo u saradnji sa JU „Olimpijski bazen Otoka“, od novembra 2009. do danas uspješno realizuje projekat „Tjelesno vježbanje kao faktor kvalitete života osoba starije životne dobi“. Svi penzioneri uključeni u program, dolaze dva puta sedmično na aqua aerobik i plivanje u okviru projekta „Treća životna dob“.

Nakon procjene zdravstvenog statusa i ljekarske ovjere kartona kandidata, kreira se posebno prilagođen program vježbanja za svakog učesnika ponaosob. U saradnji sa Gradskom upravom, odnosno nadležnom službom, projekat vode članovi stručnog tima „Olimpijskog bazena Otoka“. Prije i poslije realizovanog programa, vrši se testiranje kandidata kako bi se utvrdili ostvareni efekti.

Do sada je kroz ovaj projekat prošlo blizu hiljadu i pet stotina starijih osoba. Projekat se sufinansira iz budžetskih sredstava Grada Sarajeva.

Ostvareni su i pojedinačni ciljevi koji su vidljivi kroz poboljšanje aparata za kretanje (koštano-mišićnog sistema), kao i poboljšanja aerobnih sposobnosti.

Pored programa vježbanja, profesori sporta i tjelesnog odgoja su putem usmenog izlaganja educirali kandidate o zdravoj ishrani i stilu življenja kao glavnim faktorima prevencije i unaprjeđenja njihovog zdravlja, a svi kandidati su educirani o važnosti tjelovježbe i ishrane s ciljem očuvanja i unaprjeđenja zdravlja.

PRILOG:

Istraživačka studija o trenutnom stanju i položaju osoba treće životne dobi u Bosni i Hercegovini

Prof. dr. sc. Nusreta Kepeš, naučnica angažirana na Filozofskom Fakultetu u Zenici i na Odsjeku za islamologiju u Bihaću, objavila je aprila 2012. godine istraživačku studiju kojom su prikazana osnovna obilježja skupine osoba starijih od 65 godina, dostupnost usluga organizirane institucionalne skrbi i općenito ličnih, socijalnih i društvenih potreba ispitanika.

Na osnovi podataka prikupljenih na uzorku od 610 ispitanika starijih od 65 godina sa teritorije cijele Bosne i Hercegovine, zaključna razmatranja su pokazala da:

- *BiH nema nadležnu instituciju/referentno tijelo koje bi se bavilo pitanjima stanovnika treće životne dobi;*
- *u BiH ne postoji jedinstveni sistem praćenja prava starih ljudi;*
- *Vlada nije prepoznala stare ljude kao ranjivu grupu koju treba prioritarno pratiti i uticati na poboljšanje njihovog stanja.*

Ispitivanjem o mjeri u kojoj mjesečni prihodi pokrivaju potrebe ispitanika ustanovljeno je da svaka druga osoba u BiH nije ostvarila pravo na starosnu penziju, odnosno da je 47,9% ispitanika to ostvarilo;

- *da 29,5% ispitanika starijih od 65 godina nužno treba pomoć pri odlasku liječniku, plaćanju računa i, nabavci namirnica i korištenju prijevoza;*
- *da 18% anketiranih treba pomoć pri održavanju osobne higijene;*
- *da 18,5% učesnika u anketi treba pomoć u kretanju po kući (lijeganje u krevet, ustajanje, silaženje);*
- *da 66 % ispitanika mjesečno izdvaja za propisane lijekove oko 50 KM;*
- *da 8,2 % osoba starijih od 65 godina nema zdravstveno osiguranje.*

Rezultati ispitivanja preveniranja i intervencije u okolnostima postupaka zlostavljanja i nasilja nad starim osobama su pokazali:

- *da je 8,2% ispitanika izjavilo da su doživjeli oblike nasilja/zlostavljanja od čega su 3,3% neprimjereni postupci (udaranje, okrutno postupanje, zabrane ili vezivanja/ograničenja kretanja);*
- *da je 3,3% izjavilo da su bili predmetom izrugivanja, podcjenjivanja, omalovažavanja, vrijeđanja, širenja glasina...*
- *da je 0,7% bilo izloženo zloupotrebi finansijske prirode, a 1% je zanemareno od osoba koje su se obavezale da će brinuti o njima;*
- *da 32% anketiranih izjavljuje da, mada su preživjeli neki vid zlostavljanja, nisu zatražili pomoć.*

Autorica konstatira da su glavni uzroci neprijavlivanja nasilja nad osobama u trećoj dobi okolnosti bliskog srodstva sa počiniteljima ili su zavisni o pomoći počinioca nasilja.

Sljedeći uzroci su nepovjerenje i površan pristup djelovanju centara za socijalni rad, kao i policije, koji je od strane 72,1% ispitanika ocijenjen nezadovoljavajućim.